

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19-20 травня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Якименко А.Ю.

студентка IV курсу юридичного факультету

Сумського державного університету

Науковий керівник: Денисенко С.І.

к.ю.н., викладач кафедри судочинства та міжнародного права

Сумського державного університету

Сучасне міжнародне право забороняє використання збройної агресії проти будь-якої суверенної держави. Так, статтею 2 п. 4 Статуту ООН визначено, що: «... всі члени Організації Об'єднаних Націй утримуються в їх міжнародних відносинах від загрози силою або її застосування як проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будь-якої держави, так і будь-яким іншим чином, несумісним з Цілями Об'єднаних Націй...» [1].

Треба зазначити, що лише після здійснення акту агресії держава, яка її зазнала, має право на самооборону. Наявність факту агресії на міжнародному рівні та в міжнародних інстанціях має доводити сторона, яка її зазнала. Статут Міжнародного кримінального суду визначив збройну агресію міжнародним злочином за скоєння якого винна особа несе міжнародну кримінальну відповідальність (ст. 5 Римського статуту міжнародного кримінального суду) [2].

Однак незважаючи на вище зазначене, збройна агресія продовжує існувати у сучасному світі. На початку ХХІ ст. збройні конфлікти являють собою велику небезпеку для справи миру. Потрібно мати на увазі й те, що в багатьох районах подібних конфліктів, де військові дії припинилися, створилася обстановка швидше перемир'я, ніж міцного миру. Просто з гострої стадії вони перейшли в стадію напружених або потенційних, іншими словами, «тліючих» конфліктів. Саме до цих категорій можна віднести конфлікти у Таджикистані, Боснії і Герцеговині, Косово, Північній Ірландії, Кашмірі, Шрі-Ланці, Західній Сахарі, на Кіпрі. Особливий різновид вогнищ таких конфліктів являють собою продовження існування фіктивних квазідержавних утворень з маріонетковими режимами. Їх прикладами можуть бути Республіка Абхазія, Південна Осетія, Придністровська Молдавська Республіка, Нагорно-Карабахська Республіка, Донецька народна республіка та ін. Досягнуте в багатьох з них з часом військове перемир'я, як показує досвід, може виявитися оманливим. Подібні «тліючі» конфлікти і раніше таять в собі велику загрозу [3].

На сьогоднішній день міжнародне гуманітарне право розрізняє два різновиди збройних конфліктів: міжнародні збройні конфлікти і збройні конфлікти неміжнародного характеру.

Відповідно до положень Женевської конвенції 1949р., міжнародними збройними конфліктами визнаються такі конфлікти, у яких один суб'єкт міжнародного права застосовує збройну силу проти іншого суб'єкта. Таким чином, сторонами в міжнародному збройному конфлікті можуть бути [4, с. 19]: держави та нації і народи, що борються за свою незалежність.

Відповідно до ст. 1 Додаткового протоколу I міжнародними є також збройні конфлікти, у яких народи ведуть боротьбу проти колоніального панування й іноземної окупації та проти расистських режимів, здійснюючи своє право на самовизначення [4, с. 19].

Збройні конфлікти неміжнародного характеру – це всі конфлікти, що не

підпадають під дію ст. 1 Додаткового протоколу I, які відбуваються на території будь-якої держави «між її збройними силами або іншими організованими озброєними групами, що, перебувають під відповідальним командуванням, здійснюють такий контроль над частиною її території, що дозволяє їм здійснювати безперервні й узгоджені воєнні дії і застосовувати положення Протоколу II» [4, с. 20].

Збройні конфлікти неміжнародного характеру мають ознаки [4, с. 20]: застосування зброї і участь у конфлікті збройних сил, включаючи поліцейські підрозділи; колективний характер виступів; певний ступінь організованості повстанців і наявність органів, відповідальних за їхні дії; тривалість і безперервність конфлікту; здійснення повстанцями контролю над частиною території держави.

Треба також зазначити, що до збройних конфліктів неміжнародного характеру слід відносити всі громадянські війни і внутрішні конфлікти, що виникають із спроб державних переворотів та ін. Ці конфлікти відрізняються від міжнародних збройних конфліктів насамперед тим, що в останніх обидві воюючі сторони є суб'єктами міжнародного права, тоді як у громадянській війні воюючою стороною визнається лише центральний уряд [4, с. 20].

Тобто можна зробити висновок, що коли створювались Гаазькі, Женевські конвенції та інші документи у сфері міжнародного гуманітарного права, міжнародні конфлікти було достатньо просто пояснити та передбачити. Збройний конфлікт міг бути або внутрішнім, тобто збройне протистояння здійснювалось між громадянами однієї країни, або міжнародним коли збройне протистояння відбувалось між громадянами різних держав.

Однак в сучасному світі військовий конфлікт може мати одночасно ознаки як внутрішнього так і міжнародного збройного конфлікту. Наприклад, конфлікт який відбувається сьогодні на сході України, за зовнішніми ознаками нібито можна віднести до внутрішнього конфлікту. За ознаками, що формально дозволяють віднести його до внутрішнього є те, що він відбувається в межах території України, а його учасниками є урядові війська з одного боку та незаконні збройні формування з іншого. Тобто в даному випадку немає прямого збройного протистояння між військами двох різних держав [5]. Разом з тим постійна військова підтримка Російською Федерацією незаконних збройних формувань та засилання на територію України озброєних найманців може вказувати на те, що даний збройний конфлікт має міжнародний характер.

Нетрадиційні засоби ведення війни у сучасних умовах отримали нову назву – «гібридна війна» або «гібридний метод ведення війни». Треба зазначити, що само поняття «гібридна війна» не є офіційним [6].

Визначення «гібридна війна» відсутнє в міжнародно-правових документах. Більше того, такого поняття не існує й у Воєнній доктрині України – документі, що є національною системою керівних поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів. Не застосовується цей термін й у воєнних доктринах Російської Федерації та Сполучених Штатів Америки [5].

Основна проблема у регулюванні гібридних воєн міжнародним гуманітарним правом полягає у тому, що воно концентрується виключно на фізичному вимірі конфлікту, в той час як його роль дедалі зменшується – її заміщують економічний та інформаційний способи ведення війни.

Виходячи з викладеного вище можна зазначити, що у сучасних гібридних війнах норми міжнародного гуманітарного права не діють, а це, у свою чергу, створює певні складності до притягнення винних осіб до міжнародної кримінальної

відповідальності за військові злочини. Треба також зазначити, що у сучасному світі однією з серйозних загроз миру та безпеці є те, що для приховування міжнародних злочинів, держава агресор все частіше може застосовувати гібридні методи ведення війни.

Отже, приходимо до висновку, що нормативно-правові акти міжнародного гуманітарного права є застарілими, що унеможливує регулювання сучасних збройних конфліктів. З метою протидії гібридним війнам у світі необхідно:

- у межах Генеральної Асамблеї ООН дати правове тлумачення поняттю «гібридна війна»;

- доповнити ст. 5 Римського статуту міжнародного кримінального суду поправкою згідно з якою визначити гібридну війну актом агресії на яку розповсюджується юрисдикція Міжнародного кримінального суду;

- активізувати взаємодію держав у межах ООН та НАТО у питанні протистояння «гібридним війнам» та вироблення єдиної стратегії боротьби з цими загрозами;

- кожна держава, повинна розробляти власну стратегію забезпечення енергетичної та інформаційної безпеки;

- кожна держава (не член НАТО) повинна направити свої зусилля на членство в НАТО як найпотужнішої системи колективної безпеки у світі.

Таким чином, перемоги можна досягнути, якщо тримати супротивника у невпевненому стані у своєму розумінні ситуації і своїх намірів, а також робити те, чого він не очікує і до чого не готовий. Ліддел Гарт стверджував, що не слід застосовувати жорстку стратегію потужних прямих ударів або фіксованих захисних позицій. До своїх висновків він прийшов, коли вивчав методи і перемоги великих стратегій минулого. Ліддел Гарт також стверджував, що стратегія непрямих дій може бути застосована не лише на війні й у бізнесі, а й в інших суспільних відносинах [7, с. 13]. Тому кожна держава, стосовно якої здійснюється агресія гібридної війни, повинна мати чітке розуміння процесів які відбуваються. Це дозволить розробити правильну та зрозумілу всім стратегію захисту територіальної цілісності та незалежності держави і реалізувати її на практиці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Устав Организации Объединённых Наций [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010

2. Римский статут международного уголовного суда [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_588

3. Збройні конфлікти в сучасному світі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://moaosvita.com.ua/geografija/zbrojni-konflikti-v-suchasnomu-sviti/>

4. Жаровська І.М. Міжнародне гуманітарне право: навч. посібник / І.М. Жаровська. – К.: Атика, 2010. – с. 280

5. Черниш В. Що відбувається на Сході України. Ще раз про термінологію [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/media_law/law/scho_vidbuvaetsya_na_skhodi_ukraini_sche_raz_pro_terminologiyu/

6. Магда Є.В. Виклики гібридної війни: інформаційний вимір / Є. В. Магда // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2014. – № 5. - с. 5.

7. Предборський В. «Гібридна війна» як відбиття закономірностей розвитку суспільства незавершеної трансформації/ В. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні. - 2014. - № 10. - с. 13-18.